

Koulutuspoliittinen ohjelma 2024

Kristillisdemokraattien koulutuspoliittinen ohjelma 2024

1. ESIPUHE

Suomi on maailman tasa-arvoisimpia maita. Mahdollisuuksien tasa-arvo on maassamme pitkälti toteutunut koulutuksen kautta. Meillä on laadukas varhaiskasvatus- ja perusopetusjärjestelmä, jota on syytä jatkuvasti kehittää edelleen. Kristillisdemokraatit näkevät kasvatuksen ja opetuksen tärkeänä osana suomalaista yhteiskuntaa ja koko yhteiskuntaa eteenpäin vievänä voimana. Tavoitteenamme on kehittää koulutusjärjestelmäämme niin, että jokaisen lapsen, nuoren ja opiskelijan edellytykset kasvaa ja oppia mahdollistuu optimaalisesti, parhaalla mahdollisella tavalla. Kristillisdemokraatit haluavat, että ryhmäkokoja pienennetään niin varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessa, kasvatuksen ja opetuksen laatua nostetaan, lapsen ja nuoren tukemista resursoidaan enemmän. On tärkeää, että toisen asteen koulutus toimii, opintopolkuja yksilöllistetään, yliopistoihin ja korkeakouluihin lisätään resursseja opetukseen ja opiskelijoiden ohjaukseen.

Kaikilla koulutusasteilla varhaiskasvatuksesta yliopistoihin on kiinnitettävä huomiota niin hallinnolliseen kuin pedagogiseen johtamiseen, tilojen esteettömyyteen, tiedon saavutettavuuteen sekä terveisiin, hyvinvointia ja liikunnallisuutta edistäviin oppimisympäristöihin.

2. VARHAISKASVATUS JA ESIOPETUS

Keskeiset toimenpiteet varhaiskasvatuksessa

- Parannetaan varhaiskasvatuksen laatua pienentämällä etenkin pienten lasten ryhmäkokoja, vahvistamalla henkilöstön hyvinvointia ja pysyvyyttä alalla sekä kehittämällä ja arvioimalla varhaiskasvatusta laatukriteerien avulla.
- Perheiden valinnanvapautta vahvistetaan luomalla varhaiskasvatukseen palveluseteli sekä tukemalla kotihoitoa kotihoidon tuen kuntalisien kautta.
- Huolehditaan, että varhaiskasvatus on kestävien arvojen mukaista ja perheiden kasvatusvastuuta tukevaa.

2.1. Yleistä

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka ja josta vastaa koulutettu henkilöstö. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimena varhaiskasvatustoimintana kuten esimerkiksi kerho- ja leikkitoimintana.

Varhaiskasvatusta ja esiopetusta säätelevät varhaiskasvatuslaki ja perusopetuslaki. Opetushallitus laatii varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet ja kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet lakien ja asetusten pohjalta.

Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta sen kalenterikuukauden alusta, jona hän täyttää yhdeksän kuukautta. Laissa varhaiskasvatus säädetään lapsen oikeudeksi saada varhaiskasvatusta, ei vanhempien oikeudeksi saada lapselle päivähoitopaikka. Jokaiselle lapselle laaditaan yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma, johon kirjataan lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet, tarpeet ja mahdollinen tuen toteuttaminen. Lapsella on myös oikeus saada hänen tarpeitaan vastaavaa tukea varhaiskasvatuksessa.

Kristillisdemokraattien mukaan lastenhoidon ratkaisujen tulee olla perheen omia päätöksiä. Perhepoliittiset ratkaisut on tehtävä ensisijaisesti lapsen edun näkökulmasta. Tähän velvoittaa jo YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Yhteiskunnan on tarjottava erilaisia vaihtoehtoja ja tuettava perheiden valinnan vapautta kotihoidon ja varhaiskasvatuksen välillä. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusvastuu ja -oikeus, jota yhteiskunnan on toimillaan tuettava. Kotihoidon tulee olla todellinen vaihtoehto pienimmille lapsille esimerkiksi kuntalisän turvin. Kuntalisää voidaan maksaa vanhemmalle, joka hoitaa omien lisäksi myös muiden lapsia kotonaan. Kristillisdemokraatit edistävät varhaiskasvatuksen palveluseleitä kuntapolitiikassa sekä tahtovat uudistaa sitä koskevan lainsäädännön perheiden valinnanvapautta korostaen. Vanhemmilla on oltava aito ja tasapuolinen mahdollisuus valita eri vaihtoehtojen väliltä.

Varhaiskasvatuksen tulee perustua käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Sen tehtävänä on suojella ja edistää lapsen oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatukseen tulevien lasten lähtökohtien ja perhetaustojen erilaisuus luo kasvavaa haastetta varhaiskasvatuksen toteuttamiseen. Varhaiskasvatuksessa on nähtävä jokainen lapsi ainutlaatuisena ja arvokkaana. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja nähdyksi juuri sellaisena kuin hän on. Lapsen henkilökohtaiset tavoitteet kirjataan lapsen omaan varhaiskasvatuksen suunnitelmaan ja esiopetussuunnitelmaan. Lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Oppimisen tukea on oltava tarjolla yksilöllisesti ja lapsen tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on sosiaalisten taitojen opettelu, lapsen mielen hyvinvointiin liittyvät asiat, toiveikkuuteen, resilienssin eli sietokyvyn harjaannuttamiseen ja positiiviseen pedagogiikkaan liittyvät asiat. Lasten vertaisvuorovaikutusta tukevan pedagogiikan tiedetään ehkäisevän syrjäytymistä. Tunnetaitojen harjoittelemisen, väkivaltaista käytöstä ja kiusaamista torjuvan kasvatuksen on oltava vahvasti mukana varhaiskasvatuksessa. Jokaisen lapsen fyysinen ja henkinen turvallisuus on voitava taata jokaisena hetkenä varhaiskasvatuksessa.

2.2. Koulutettuja työntekijöitä lisää alan arvostusta nostamalla

Varhaiskasvatuksen henkilöstöstä, etenkin yliopistokoulutetuista varhaiskasvatuksen opettajista ja erityisopettajista on suurta pulaa. Henkilöstöpulan ratkaiseminen on varhaiskasvatuksen kipein haaste nyt ja tulevina vuosina. Henkilöstöpulasta johtuen henkilöstömitoitus alittuu edelleen liian usein varhaiskasvatuksessa. Kristillisdemokraatit näkevät, että varhaiskasvatuksen laatu ja työn arvostus ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa. Varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttaa olennaisesti työntekijöiden pysyvyys, jota voidaan vahvistaa työoloja parantamalla ja ajantasaistamalla alan palkkaus. Varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmääriä on tarvetta nostaa sekä suomen- että ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tarpeisiin. Jo alalla työskenteleville on luotava joustavat mahdollisuudet pätevoityä varhaiskasvatuslain mukaisiin tehtäviin. Henkilöstöpulaa voidaan helpottaa muuttamalla alle kolmevuotiaiden ryhmien henkilöstön pätevyysvaatimuksia siten, että varhaiskasvatusopettajan pätevyys vaaditaan yhdeltä kolmesta ja muilta vaaditaan muuta varhaiskasvatukseen pätevoittävää koulutusta. Varhaiskasvatuksessa tarvitaan myös sosionomien osaamista vastaamaan entistä paremmin lasten tarpeisiin.

Kristillisdemokraatit kannattavat opettajarekisterin käyttöönottoa, sillä se parantaisi alan kiinnostavuutta ja helpottaisi opettajatarpeen ennakointia. Opettajarekisteri helpottaisi myös

opettajana toimivan pätevyyden selvittämistä. Opettajarekisterin käyttöönotto tulee selvittää ja samalla arvioida opettajan ammattinimikkeen nostaminen suojattujen ammattinimikkeiden joukkoon.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) laatii varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Laatuindikaattoreissa kuvataan laadukkaan varhaiskasvatuksen ominaisuudet, joiden pohjalta varhaiskasvatusta voidaan kehittää sekä arvioida kansallisesti yhteismitallisesti.

2.3. Varhaiskasvatuksen ryhmäkoot ja kasvattajien suhdeluku lapseen

Varhaiskasvatushenkilöstöä on oltava tarpeeksi, ja heillä pitää olla pätevöittävä koulutus. Liian suuret ja muuttuvat lapsiryhmät vievät osaavan ja ammattitaitoisen henkilökunnan mahdollisuudet kohdata ja huomioida lapsi tavalla, jota jokainen lapsi tarvitsee kehityksensä ja oppimisensa tueksi. Etenkin pienimpien lasten kohdalla pienempi lapsimäärä kasvattajaa kohden takaa parhaiten varhaiskasvatuksen laadun ja turvallisuuden. Mitoituksen toteuttamista on seurattava nykyistä tiukemmin ja tilapäisten poikkeamien tulee olla poikkeus, ei sääntö.

Pienempi henkilökunnan ja lasten suhdeluku mahdollistaa paremman laadun, sensitiivisemmän vuorovaikutuksen aikuisten ja lasten välillä, lasten paremman havainnoimisen, yksilöllisten tarpeiden tunnistamisen, opetuksen suunnittelun ja pienryhmätoiminnan sekä yksilöllisemmän ohjaamisen ja opetuksen jokaisen lapsen kohdalla. Mahdollisimman pysyvä ryhmä on lapsen etu. Pienempi ryhmä koko mahdollistaa lapsen edun toteutumisen. Vuonna 2024 voimassa on suhdeluku, jossa yhtä kasvattajaa kohden voi olla seitsemän lasta yli kolmivuotiaiden kokopäivähoidossa ja neljä lasta alle kolmivuotiaiden kokopäivähoidossa.

Tavoitteena on oltava nykyistä pienempi suhdeluku etenkin alle kolmivuotiaiden ryhmissä. Lasten lukumäärä vähenee useimmissa Suomen kunnissa ja näin ryhmäkokojen pienentäminen on luontevaa. Painetta suurempiin lapsiryhmiin voidaan vähentää tukemalla lasten kotihoitoa nykyistä vahvemmin.

2.4. Lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa

Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan lapsen mahdollinen tuen tarve ja järjestetään tarvittava tuki. Tuki lapsen kehitykseen ja oppimiseen toteutetaan osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa ryhmän jäsenenä, joka yleisenä tai erityisenä tukena. Lapsella on oikeus saada tarvitsemaansa tukea varhaiskasvatuksessa heti, kun tarve havaitaan.

Kristillisdemokraattien mukaan lapsen tuki varhaiskasvatuksessa toteutuu helpommin, mikäli ryhmäkoot pidetään kohtuullisena ja aikuisten määrä riittävänä suhteessa lapsimäärään. Keskeistä on myös tiivis kodin ja ammattilaisten välinen yhteistyö. Lainsäädäntöä lapsen tuesta varhaiskasvatuksessa on syytä tarkastella, kun perus- ja esiopetuksen oppimisen tuen uudistus on toteutunut ja varmistaa tuen tarkoituksenmukainen jatkuminen nivelvaiheen yli. Yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja hyvinvointialueen palvelujen välillä on edelleen vahvistettava.

Moniammatillista osaamista varhaiskasvatuksen tukena on lisättävä, etenkin sosiaali- ja perhetyötä.

Maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisastetta varhaiskasvatukseen on saatava nostettua. Osallistuminen parantaa lasten kotimaisten kielten osaamista ja kouluvalmiutta sekä integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Kieli- ja kulttuuritietoista opetusta tulee vahvistaa muun muassa kehittämällä valmistavaa opetusta esiopetuksessa ja lisäämällä S2 opetushenkilöstöä. Mahdolliset lainsäädännön uudistamisen tarpeet esiopetuksen valmistavan opetuksen kehittämisessä ja S2-opetushenkilöstön kelpoisuudesta on arvioitava.

2.5. Mahdollisuus maksuttomaan kaksivuotiseen esiopetukseen kaikille lapsille

Kristillisdemokraatit suhtautuvat myönteisesti vapaaehtoisen kaksivuotisen maksuttoman esiopetuksen laajentamiseen koko maahan, mikäli kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun tulokset vahvistavat myönteiset vaikutukset lasten kouluvalmiuteen ja perusopetuksen oppimistuloksiin. Esiopetuksen laajentamisen etuna on varhaiskasvatuksen osallistumismäärien kasvattaminen ja kouluvalmiuksien vahvistuminen juuri niissä väestöryhmissä, joiden osallistumisaste on nyt alhainen.

2.6. Kestävä arvoperusta osana varhaiskasvatusta ja esiopetusta

Arvovapaata kasvatusta tai opetusta ei ole olemassa. Kristilliset arvot ja etiikka tarjoavat kestävän perustan niin varhaiskasvatukselle kuin perusopetuksellekin. Suomen perustuslaissa taataan myönteinen uskonnonvapaus. Tätä oikeutta tukevat useat kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja julistukset. Uskonnonvapaus kuuluu myös varhaiskasvatuksen piirissä olevalle lapselle ja hänen perheelleen. Lapsen omaa uskoa pitää varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa arvostaa ja suojella. Perheen vakaumuksen ja arvopohjan kunnioittaminen niin opetuksen sisällöissä kuin käytännön järjestelyissä on tärkeää. Päiväkodeissa ja kouluissa pitää olla tarkkana kaikista sisällöistä, joita erilaiset järjestöt haluavat sinne tuoda. Vanhemmilla tulee olla riittävästi tietoa varhaiskasvatuksessa käsiteltävistä asioista.

Kristillisdemokraatit korostavat myös seurakuntien ja päiväkotien yhteistyön merkitystä. Opetushallituksen ohjeen mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat päättää uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisestä varhaiskasvatuksessa. Lapsia ei voi kuitenkaan pakottaa osallistumaan uskonnon harjoittamiseen, jota jumalanpalvelukset, uskonnolliset päivänavaukset tai muut uskonnolliset tilaisuudet ovat. Lapsen huoltaja ilmoittaa, osallistuuko lapsi uskonnollisiin tilaisuuksiin vai niille vaihtoehtoiseen toimintaan. Ilmoituksen voi tehdä kertaluonteisesti esimerkiksi varhaiskasvatukseen ilmoittauduttaessa tai varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. Se, että perheillä on oikeus lasten osallistuminen selkeästi uskonnolliseen tai aatteelliseen toimintaan, ei kuitenkaan saa tarkoittaa sitä, että kaikilta lapsilta evätään oikeus osallistua esimerkiksi kristillisten juhlapyhien viettämiseen liittyviin seurakunnan tilaisuuksiin osana varhaiskasvatusta. Kristilliseen kulttuuriperintöön tutustuminen osana kaikille yhteistä varhaiskasvatusta on lisäksi tärkeää, koska kristillinen arvoperusta on pohjana koko länsimaiselle kulttuurille.

3. PERUSOPETUS

- **Jokaiselle lapselle on taattava turvallinen koulupäivä ja riittävä oppimisen tuki.**
- **Oppimiseroja on kavennettava tavoitteellisesti. Etenkin maahanmuuttajataustaisten oppilaiden oppimistulosten parantamiseen on panostettava.**
- **Puolustamme yksityiskoulujen täysimääräistä kotikuntakorvausta.**
- **Kännyköiden käyttöä on rajoitettava koulupäivän aikana**

3.1 Yleistä

Laadukas ja tasa-arvoinen perusopetus on aina ollut suomalaisen yhteiskunnan perusta ja kansainvälinen ylpeyden aihe. Perusopetus on yleissivistävää ja sillä on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja. Tämän mahdollistavat korkeasti koulutetut opettajat Suomessa. Perusopetuksen tavoitteista, sisällöstä ja järjestämisestä säädetään

perusopetuslaissa ja -asetuksessa, valtioneuvoston asetuksissa sekä Opetushallituksen laatimassa opetussuunnitelman perusteissa.

Suomalainen perusopetus ei ole entisellään. Lasten ja perheiden pahoinvointi on lisääntynyt, samoin oppilaiden eriarvoistuminen. Oikea-aikaista apua ja tukea ei ole riittävästi tarjolla. Opetuksen alueellinen tasa-arvoisuus ei toteudu. Valtakunnallisesti kouluverkkoa on karsittu rajulla kädellä. Kansainvälisissä PISA-mittauksissa Suomi on pudonnut kärjestä. Opettajien jaksaminen on heikentynyt ja opettajankoulutukseen hakevien määrä on laskenut rajusti. Opettajien hyvinvointi vaikuttaa oppimisen ilmapiiriin ja sitä kautta lasten oppimiseen.

OECD:n selvityksen mukaan hyvät PISA-tulokset kasvattavat huomattavasti maan taloutta ja hyvinvointia pitkällä aikavälillä. Ensimmäisessä PISA-mittauksessa 2000-luvun alussa Suomi oli oppimistuloksiltaan maailman paras maa. Kokonaisuutena oppilaiden osaaminen on Suomessa edelleen kansainvälisesti hyvällä tasolla, mutta PISA-tuloksemme ovat heikentyneet viime vuosina jyrkästi kaikilla mitatuilla alueilla, lukemisessa, matematiikassa ja luonnontieteissä. Oppimiseröjen kasvu on myös huolestuttavaa: erot ovat kasvaneet sekä koulujen sisällä, että koulujen ja alueiden välillä.

KARVIN tutkimusten mukaan matematiikan osaaminen on heikentynyt merkittävästi. 20 vuodessa laskua on ollut keskimäärin noin kahden kouluarvosanan verran. Matematiikan osaamisessa nuoriso on jakaantunut kolmeen ryhmään: heikosti menestyviin, keskiosajiin ja erittäin hyvin osaaviin oppilaisiin. Yhdeksäsluokkalaisten osaaminen jakautui aiemmin tasaisemmin. Suomalaisnuorten yleislukutaidon taso on myös laskenut nopeaa tahtia. Opiskelun ja työelämän kannalta vähimmäislukutaidon taso on PISA-tutkimuksessa lukutaidon taso kolme, eli tyydyttävä lukutaito. Vain 56 prosenttia peruskoulusta valmistuvista nuorista saavutti tämän tason vuoden 2022 tutkimuksessa. Lähes puolella nuorista ei siten peruskoulun jälkeen ole opiskelun tai työelämän kannalta riittäviä valmiuksia.

Jako hyvin ja huonosti pärjääviin oppilaisiin on kasvanut. Heikot koulusaavutukset ennustavat varhaista syrjäytymistä. Riskiryhmään kuuluvat pojat, maahanmuuttajataustaiset lapset, vähävaraisten perheiden lapset sekä lapset, joilla on kodeissaan eri tavoin vaikeaa. Köyhyys ja pahoinvointi heijastuvat myöhemmin lasten ja nuorten koulutusvalintoihin ja mahdolliseen syrjäytymiskehitykseen. Sukupuolten välinen osaamisero tulee näkyviin suoritustasojen tarkastelussa. Esimerkiksi erinomaisia lukijoita on tytöissä selkeästi enemmän kuin pojissa. Suomessa tyttöjen ja poikien välinen ero luonnontieteiden osaamisen pistemäärässä oli vuoden 2019 PISA-tutkimuksessa OECD-maiden suurin.

Myös oppilaiden sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin on kasvanut Suomessa. Yhteyden voimistuminen on nähtävissä ennen kaikkea heikoimpien osajien kohdalla.

Sosioekonomiselta taustaltaan heikoimmassa asemassa olevien oppilaiden ja heistä erityisesti poikien keskimääräiset tulokset ovat merkittävästi aiempaa heikompia, kun taas sosioekonomisesti parempiosaisiin perheisiin kuuluvien oppilaiden ja heistä erityisesti tyttöjen tulokset ovat pysyneet korkealla tasolla. Samoin maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestöön kuuluvien oppilaiden väliset erot ovat edelleen Suomessa vertailumaiden suurimpia. Myös maan sisällä alueelliset erot ovat kasvaneet.

Perustaitojen oppimiseen on panostettava turvaamalla aikaa ja työrauhaa opettajille ja oppilaille.

Perusopetukseen lisättävät kolme vuosiviikkotuntia tulevat tarpeeseen. Niillä lisätään nimenomaan matematiikan ja äidinkielen tuntimääriä alaluokilla, jotta oppimistulokset saadaan paranemaan. Juuri näiden aineiden osaamisen parantaminen on keskeistä myös muiden aineiden oppimisen kannalta sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksien kehittämisessä. Opetussuunnitelmaa ei tule kuitenkaan laajentaa nykyisestä vaan pikemminkin jäntevöittää sisältöjä ja keskittyä perustaitojen vahvistamisen selkeämpään määrittelyyn. Vuosiviikkotuntien lisäämisen vaikutuksia

oppimistuloksiin on seurattava tarkasti ja tarvittaessa osoitettava lisäresursseja sekä ryhmäkokojen pienentämiseen, että oppimisen tukeen.

Kouluihin tarvitaan myönteinen oppimisympäristö, joka edistää keskittymistä opiskeluun, oppimista ja positiivisia sosiaalisia suhteita. Kännyköiden lisääntynyt käyttö koulupäivän aikana häiritsee lasten ja nuorten keskittymistä ja oppimista. Se voi haitata sosiaalista kanssakäymistä sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja toimia kiusaamisen välineenä. Kristillisdemokraatit kannattaa kännyköiden käytön vahvaa ja yhteneväistä sääntelyä peruskouluun, jotta oppilailla on parempi mahdollisuus keskittyä itse opiskeluun kännyköiden sijaan. Usein tapahtuva puhelimen käyttö katkaisee ajattelun ja heikentää keskittymistä opittavaan asiaan. Tavoitteena on lisätä oppilaiden keskittymiskykyä ja pitkäjänteistä oppimista, ja sitä kautta parantaa oppimistuloksia. Puhelimien rajaaminen pois myös välitunneilta vähentää yksinäisyyttä ja parantaa sosiaalisia taitoja sekä lisää fyysistä aktiivisuutta. Koululaisten matka- ja kellopuhelimet ovat perusteltuja yhteydenpito- ja turvallisuusnäkökulmasta.

3.2 Perusopetuksen oppimisympäristöt

Koulun tulee olla lapselle turvallinen paikka. Koulu on osa ympäröivää yhteiskuntaa, ei siitä irrallinen osa. Opetussuunnitelman perusteet määrittelevät, että *”Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista. Ne myös mahdollistavat aktiivisen yhteistyön koulun ulkopuolisten yhteisöjen tai asiantuntijoiden kanssa.”* Oppimisympäristöjen kehittämisen tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monipuolisen ja joustavan kokonaisuuden. Kehittämisessä otetaan huomioon kouluyhteisön ja jokaisen oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Ympäristöjen on oltava turvallisista ja terveellisistä ja edistettävä oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista tervettä kasvua ja kehitystä. Oppilaita ohjataan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan kaikissa oppimisympäristöissä.

Kristillisdemokraatit pitävät tärkeänä, että oppimisympäristön tilat palvelevat ennen kaikkea lasta ja henkilökuntaa. Arkkitehtuurisilla ratkaisuilla voidaan rakentaa lapsenkokoisia oppimisympäristöjä myös isompien yksikköjen sisään. Jokaisella lapsiryhmällä on tärkeää olla oma pysyvä fyysisesti kuin henkisestikin turvallinen kotipesä, jossa jokaisella on oma paikkansa. Työskentelytilojen on hyvä olla joustavasti muunneltavissa erilaisiin käyttötarkoituksiin ja toimintoihin. Pienryhmälle soveltuvat tilat mahdollistavat rauhoittumisen ja rauhallisemman työskentelyn sekä opetuksen eriyttämisen tarpeen mukaan. Joskus on tarpeen kokoontua ja toimia isommalla joukolla; siihenkin tulisi tilojen olla muunneltavissa.

Moniammatillisten toimijoiden tiloja on tarpeen löytyä koulun yhteydestä. Näin kuntouttava toiminta voidaan tuoda lähelle lapsen arkea. Koulurakentamisen yhteydessä olisi hyvä pohtia yhteistoimintaa lähellä olevien yhteisöjen kanssa. Tällaisia ovat esimerkiksi vanhusten palvelutalot ja harrastustoimintojen järjestäjät. Eri-ikäisten toimiminen yhdessä rikastuttaa arkea.

Kristillisdemokraatit korostavat myös henkisen oppimisympäristön merkitystä. Lapsi on yksilönä osa yhteisöä. Lapsen pitää voida tuntea, että kouluun on hyvä tulla ja siellä on turvallista olla. On oltava tilaa omille mielenkiinnon kohteille ja mahdollisuuksia vahvuuksien löytymiselle. Oppilaita on kannustettava haastamaan ja kehittämään itseään pitkäjänteisesti ja sinnikkäästi. Henkisesti turvallisessa oppimisympäristössä jokainen lapsi tulee päivittäin nähdyksi, kuulluksi ja kohdatuksi ja hänellä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Jokaisella oppilaalla, opettajalla ja koulun henkilökuntaan kuuluvalla on oikeus tehdä työtään rauhassa. Kiusaamiselle on oltava nollatoleranssi. Koulun tulee toteuttaa opetuksessa sosiaalisten

taitojen, itsetuntemuksen, tunnetaitojen ja toisten huomioon ottamisen käytäntöjä, joihin koko koulu on sitoutunut.

Kun lapsi ja nuori voi hyvin, hän jaksaa keskittyä opiskeluun. Oppimistulokset paranevat ja riski koulun keskeyttämiseen pienenee. Oppilaat tulevat hyvin erilaisista kotioloista. Suomalaisen perusopetuksen erinomaisuus piilee siinä, että kouluissa on pystytty tuottamaan hyviä oppimistuloksia ja tasa-arvoa huolimatta oppilaiden erilaisista lähtökohdista. Oppimisympäristöjen turvallisuuteen ja terveellisyyteen pitää kiinnittää huomiota. Sisäilmaongelmat on otettava vakavasti ja sairaat tilat pitää korjata tai korvata puhtailla tiloilla. Altistuneille ja sairastuneille pitää taata tarpeelliset tutkimukset ja hoito. Etäopetuksen kehittäminen voi tarjota mahdollisuuden jatkaa koulutyötä niille oppilaille ja opettajille, jotka eivät voi palata kouluun.

3.3 Hyvinvoinnin edistäminen

Lasten ja nuorten keskinäinen kiusaaminen ja väkivalta ovat olleet ilmiöinä yhteiskunnallisessa keskustelussa esillä jo pitkään. Kiusaamisella on todettu olevan pitkäkestoisia ja vakavia seurauksia.

Lapsen oikeus suojeluun väkivallalta kuuluu YK:n lapsen oikeuksien tärkeimpiin oikeuksiin. Sen toteutuminen vaikuttaa oleellisesti lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen. Perusopetuslakiin on kirjattu lasten oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa on mahdollista ehkäistä kiusaamista, väkivaltaa ja seksuaalista häirintää erilaisin tavoin. Yhteiset kirjatut käytännöt tukevat varhaista puuttumista ja toiminnan seuranta. Tällaista ennaltaehkäisevää toimintaa, esimerkiksi KiVa- koulumallin käyttöä, tulee entisestään vahvistaa. Lasten ja nuorten osallisuus ja näkökulmat turvallisuutta ja väkivaltaa ehkäisevistä tekijöistä on tärkeä huomioida. Kiusaamisen uhriksi joutuneen oppilaan oikeusturvaa ja mahdollisuutta jatkaa omassa koulussaan on vahvistettava.

Jokaisella koululla ja oppilaitoksella pitää olla opiskeluhoitosuunnitelma, jonka osana ovat suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä niin sanottu kriisisuunnitelma. Opiskeluhoillon moniammatillinen asiantuntijaryhmä kootaan tarvittaessa tapauskohtaisesti oppilaan tai opiskelijan tueksi.

Turvataitokasvatuksella vahvistetaan lasten ja nuorten omia voimavaroja ja selviytymiskeinoja. Turvataitokasvatuksen avulla lapset oppivat puolustamaan itseään ja omia rajojaan kiusaamistilanteissa, seksuaalisen väkivallan, häirinnän, hokuttelun, ahdistelun sekä muunlaisen väkivallan ja alistamisen tilanteissa. Turvataitokasvatus kuuluu esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Se olisi tarpeen ottaa myös osaksi varhaiskasvatuksen ja toisen asteen oppisisältöjä.

Positiivinen pedagogiikka on pedagoginen suuntaus, joka pohjautuu positiivisen psykologian viitekehykseen. Opetuksessa keskeistä on oppilaiden vahvuuksien ja myönteisten tunteiden tunnistaminen ja hyödyntäminen. Opetus soveltuu kaikkeen oppilaitoksissa tapahtuvaan kasvatustyöhön. Positiivisen pedagogiikan avulla harjoitellaan kykyä havaita myönteisiä tunteita ja myös tavoitteellisesti lisätä myönteisiä arjen kokemuksia. Kun lapsi ja nuori oppii huomaamaan omat onnistumisensa, hän vahvistuu ja tulee toipumiskykyisemmäksi. Jokainen ihminen on yhtä arvokas jo kristillisdemokratian arvoperustan pohjalta. Siksi onkin tärkeää kasvatuksen keinoin vahvistaa jokaisen lapsen ja nuoren itseluottamusta, rohkeutta ja hyvinvointia.

Esi- ja perusasteella sekä myös toisella asteella tarvitaan tapakasvatusta. Tapakasvatuksen pitää läpäistä koulun kaikki oppiaineet sekä olla tärkeä osa koulun toimintakulttuuria. Tapakasvatus

vahvistaa sosiaalisia-, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, kasvattaa itseluottamusta ja vahvistaa uskoa omaan pärjäämiseen. On tärkeää, että hyvien tapojen merkitys tunnetaan ja hyvistä tavoista pidetään kiinni koulun arkipäivässä.

3.4 Koulutuksen laatu ja laadun arviointi

On tärkeää jatkuvasti arvioida koulutuksen laatua, jotta se olisi tulevaisuudessakin tutkitusti laadukasta. Opetukselliset ja sivistykselliset perusoikeudet lapsille ja nuorille on turvattava asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Perusopetuksen laatu pohjautuu laatukriteerien lisäksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin ja perusopetuslakiin, joka määrittelee suomalaisen perusopetuksen minimitason.

Opetus- ja kulttuuriministeriön laatimien perusopetuksen kansallisten laatukriteerien tavoitteena on tukea opetuksen korkeaa laatua ja monipuolista tarjontaa. Laatukriteerien päivittämistä tulee arvioida erityisesti oppimistulosten heikkenemisen näkökulmasta. Suomessa myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) suorittaa itsenäistä koulutuksen arviointia.

Kuntia ja yksittäisiä kouluja tulisi vahvemmin velvoittaa omaehtoisesti arvioimaan toiminnan laatua. Se on lasten oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden kannalta tärkeää. Oppilaiden ja heidän huoltajiensa kokemusasiantuntijuutta on nyky menetelmillä helppo hyödyntää palvelun laadun kehittämiseen.

Perusopetuksen laatukriteerien avulla voidaan arvioida opetustoimea koskevan päätöksenteon vaikuttavuutta, sekä tunnistaa koulutuksen epäkohtia ja korjata niitä. Se on työväline, jolla koulut ja ylläpitäjät yhdessä arvioivat toimintaansa. Laatukorteilla voidaan tarkastella rakenteiden laatua: johtamista, henkilöstöä, taloudellisia resursseja ja arviointia. Johtamista on kehitettävä niin, että hallinnollinen ja pedagoginen johtaminen toteutuu. Toiminnan laatua arvioidaan yhdeksän laatukortin avulla, joita ovat opetussuunnitelman toteuttaminen, opetus ja opetusjärjestelyt, oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tuki, osallisuus ja vaikuttaminen, kodin ja koulun yhteistyö, fyysinen oppimisympäristö, oppimisympäristön turvallisuus, perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta ja koulun kerhotoiminta.

Suunnitelmallinen ja kattava arviointi mahdollistaa oppimistulosten kehittymisen seurannan. Sen avulla voidaan esimerkiksi seurata oppilasarvioinnin kehittymistä suhteessa opiskelun tavoitteisiin ja arvioinnin kriteereihin, tarkastella alueellista vaihtelua ja esimerkiksi sukupuolten välisiä eroja sekä selvittää oppilaiden asenteita ja motivaatiota opiskeluun.

3.5 Koulun yhteistyö kodin ja muiden toimijoiden kanssa

Kodin ja koulun yhteistyötä on tärkeä entisestään lisätä ja kehittää uusia tapoja. Huoltajia tulee kuulla ja olla heidän kanssaan avoimessa ja aktiivisessa vuorovaikutuksessa. Monet huoltajat osallistuvat mielellään kouluarkeen esimerkiksi esittelemällä omaa työtään tai auttamalla erilaisissa tapahtumapäivissä. Koululla on hieno mahdollisuus tukea yhteisöllisyyttä tutustuttamalla perheitä toisiinsa ja tukea kotien kasvatustyötä.

Kristillisdemokraatit kannustavat etsimään uusia yhteistyön keinoja, joissa peruskoulu voi olla tukemassa maahanmuuttajien kotoutumista ja suomen kielen ja kulttuurin omaksumista ja koulutusta esimerkiksi Äidit mukana -hankkeen toimintamallin mukaisesti. Yhteistyötä koulun, vanhempien ja kolmannen sektorin välillä tulisi vahvistaa, jotta peruskoulun ja koulutuksen merkityksellisyys välittyisi kaikille perheille.

Kristillisdemokraatit pitävät erilaisia retkiä ja vierailuja koulutyötä rikastuttavina ja suhtautuvat myönteisesti koulun ulkopuolisten toimijoiden vierailuihin oppitunneilla. Lähialueen yrittäjien,

yhteisöjen ja muiden toimijoiden kanssa on hyvä tehdä yhteistyötä. Sisällöt ja toimintatavat pitää kuitenkin sopia selkeästi, kun sovitaan yhteistyöstä järjestöjen ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. On tärkeää, että opetussisällöt ovat opetussuunnitelman mukaisia ja ennalta tiedossa, jotta koulussa voidaan huomioida perheiden erilaiset arvomaailmat ja kunnioittaa niitä. Koulun tulee tiedottaa vierailuista ja retkistä koteja etukäteen, jotta vanhemmat voivat vaikuttaa lapsensa osallistumiseen.

3.6 Arviointi

Arvioinnin merkitys korostuu erityisesti, kun siirrytään alkuopetuksesta kolmannelle luokalle ja alakoulusta yläkouluun. Oppilaalla on oltava riittävä osaaminen, kun hän siirtyy kouluasteelta toiselle. Perusopetuksesta ei saa päästä toiselle asteelle, jos oppilaalla ei ole riittävää luku- ja kirjoitustaitoa. Tärkeä tekijä tämän saavuttamiseksi on oppilaiden saama riittävä ja oikea-aikainen tuki ja siihen resursointi.

Riittävien työelämä- ja opiskeluvalmiuksien varmistamiseksi on otettava käyttöön ns. osaamistakuu, jossa määritellään riittävä vähimmäistaso osaamiselle siirryttäessä peruskoulussa luokalta toiselle. Erityisesti peruskoulun toisen ja kolmannen luokan nivelvaiheeseen, yhdeksänteen luokkaan ja päättöarviointiin tarvitaan pikaisesti määritellyt osaamisen kriteerit. Kriteereillä voidaan varmistaa, että oppilailla on riittävät valmiudet perusopetuksessa etenemiseen, jatko-opintoihin ja työelämään. Oppilaalla on oltava mahdollisuus osoittaa osaamistaan mahdollisimman monipuolisesti. Vahva kirjallinen ilmaisu ei ole jokaisen oppilaan vahvuus, siksi osaaminen voidaan todeta muullakin tavalla.

Kouluissa tulee olla yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytänteet, jotka toteutuvat koulun arviointikulttuurissa. Arvioinnissa on tärkeää avoimuus, yhteistyö ja osallisuus ja oppilaiden ikäkauden ja edellytysten huomiointi.

Arviointi on herkkä asia ja sitä on toteutettava vastuullisesti. Kaikessa arvioinnissa on tärkeää kiinnittää huomiota positiivisuuteen ja kannustavuuteen.

3.7 Lähikoulu

Ajatus koulusta keskellä kylää ja kaupunkia tuntuu edelleen toimivalta ja ihmisläheiseltä. Koulu on juhlasaleineen ja liikuntakenttineen myös alueen yhteisöllisyyden keskus, joka tarjoaa usein puitteet myös harrastustoiminnalle. Kyläkouluilla ja kylien elinvoimalla on todettu olevan yhteys. Koulujen lakkauttamisella on tutkimuksen mukaan monenlaisia negatiivisia elinvoimavaikutuksia.

Lähikouluverkko on supistunut voimakkaasti ikäluokkien pienenemisestä johtuen. Yli puolet maamme kouluista on lakkautettu 1990-luvun alun jälkeen. Vuoden 2023 lopussa maassamme oli toiminnassa 2 014 peruskoulua. Myös taajamien ja kaupunkien kouluja on lakkautettu enenevästi. Ruotsinkielisten lähikoulujen verkostoa on pystytty pitämään kattavampana. Perusopetuksen kustannukset ovat kasvaneet, vaikka kouluverkon supistamisen tavoite on ollut päinvastainen. Koulukyytien suunnittelussa on pyrittävä pitämään matkaan käytetty aika kohtuullisena ja siten rajoittamaan kyytien kuormittavuutta lapselle. Lähikoulujen pelastamiseksi tarvitaankin selkeää pelastuspakettia ja siihen osoitettua erillisrahoitusta.

Pienkoulujen lakkauttamista ja oppilaiden keskittämistä suurin kouluyksiköihin on perusteltu kustannussäästöillä sekä opetustarjonnan laajentamisella ja oppiaineiden

valinnaisuusmahdollisuuksien kasvamisella. Samaan aikaan ei ole selvitetty, miten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen avulla voitaisiin osaltaan vähentää lähikoulujen lakkautuspainetta.

Kouluverkkoa pitää tarkastella valtakunnallisesti ja selvittää lakkautusten todelliset vaikutukset oppimistuloksiin. Myös lakkautusten todelliset taloudelliset vaikutukset tulee selvittää. Todellisista toteutuneista kustannussäästöistä ei ole tehty riittävän laajaa tutkimusta. Kustannussäästöjen

yliarvioinnista on olemassa selkeitä viitteitä.

Opetuksen järjestämiseen maaseudulla tulee mahdollistaa uusia joustavampia keinoja. Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen innovatiivisemmalla hyödyntämisellä tarve keskittää oppilaat suuriin yksiköihin vähenisi. Esimerkiksi maaseudun lasten liian vähäisellä liikkumisella on vakavia seurauksia. Monesti sen taustalla ovat liian pitkät koulumatkat, jolloin koulupäivät venyvät niin pitkiksi, ettei voimavaroja tai aikaa liikuntaharrastuksiin enää jää jäljelle. Harrastusten tarjoaminen koulupäivän yhteydessä helpottaisi harvaan asuttujen seutujen oppilaita.

Maaseudun kouluverkon parantaminen on lasten hyvinvointia ja maaseudun elinvoimaa vahvistavaa tekijä sekä myös huoltovarmuuskysymys – oma koulu pitää alueen asuttuna.

3.8 Oppilaiden saama tuki

Esi- ja perusopetuksen lakiuudistus on tulossa vuonna 2025, jossa perusopetuksen oppimisen tuki uudistetaan. Uudistuksen tavoitteena on varmistaa yksilöllinen, tuen tarpeita vastaava, yhdenvertainen tuki oppilaille sekä yksilöinä, että ryhmän jäseninä, purkaa opettajien hallinnollista taakkaa ja selkeyttää tukitoimia. Samalla kun tuen muotoja yhtenäistetään ja selkiytetään valtakunnallisesti, on varmistettava riittävät resurssit ja osaaminen tukitoimien toteuttamiseen. Koulun perustehtävänä on opettaa ja kasvattaa. Tämän perustehtävän onnistumiseen koulu tarvitsee monialaisen asiantuntijaryhmän tuen. Tämä tuki tulee tuoda kouluun oppilaan luokse. Oppilaalle on taattava oikeus kaikkeen siihen tukeen, joka tarvitaan, jotta oppilas saa suoritettua perusopetuksen oppimäärän. Kristillisdemokraatit pitävät tärkeänä hallinnollisen taakan vähentämistä. Opettajilla tulee olla enemmän aikaa itse opettamiseen liian raskaan hallinnollisen työn sijaan. Erityisopettajien riittävyydestä on huolehdittava lisäämällä erityisopettajien koulutusmääriä.

Yhä useampi peruskoululainen saa tehostettua tai erityistä tukea. Määrä on kasvanut jatkuvasti viime vuosikymmeninä. Vuonna 2022 perusopetuksen oppilaista tehostettua tai erityistä tukea sai jo 24 prosenttia oppilaista, eli joka neljäs oppilas. Erityisluokkia on monessa kaupungissa kuitenkin vähennetty. Suurin osa erityisen tuen tarpeessa olevista oppilaista opiskelee nykyään pienryhmien ja erityisluokkien sijaan yleisopetuksen ryhmissä inkluusioperiaatteen mukaisesti. Inkluusioperiaate, eli se että kaikki oppilaat opiskelevat samassa opetusryhmässä tuen tarpeestaan huolimatta, on ajatuksena hyvä. Lapset saavat käydä kouluaan lähellä ja erityistarpeet huomioidaan. Inkluusiomalli vaatii riittävästi lisäresursseja, jotta se onnistuu vastaamaan oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin. Jos opetusryhmässä on monta tukea tarvitsevaa oppilasta, mutta ei riittävää määrää tukea antavaa henkilökuntaa, on tilanne kestävätkö. Liian monessa kunnassa inkluusiosta tuli säästökeino.

Erityisluokkia ja pienryhmäopetusta tarvitaan edelleen. Moni erityisen tuen oppilas tarvitsee pienryhmää, koska ei kykene opiskelemaan isossa ryhmässä. Kristillisdemokraatit pitävät tärkeänä, että lasten tuen tarve huomataan nopeasti ja hänelle mahdollistetaan hänen tarvitsemansa tuki. Tämä vaatii myös taloudellisia resursseja.

3.9 Oppilashuolto

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että oppilaat pystyvät kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. On tärkeä ohjata oppijaa löytämään omat vahvuutensa ja kiinnostuksen kohteensa. Yläkoulussa oppilaanohjauksen tehtävänä on muun muassa selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä toisen asteen opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsityksiä työelämästä, työtehtävistä,

yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen. Päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta on opinto-ohjaajalla. Kristillisdemokraatit esittävät syrjäytymisen ja koulupudokkuuden ehkäisyyn tukiohjaajien tarjoamista kahdeksannelta luokalta alkaen sitä tarvitseville.

Joustava perusopetus (eli niin sanotuilla jopo-luokilla annettava opetus) on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Joustavalla perusopetuksella pyritään vähentämään perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäisemään syrjäytymistä. Joustavan perusopetuksen mallia pitäisi toteuttaa laajemmin, jotta se olisi jokaisen sitä tarvitsevan oppilaan saatavilla.

Lasten ja nuorten mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet. Lasten ja nuorten terapiatakuu, jolla turvataan pääsy lyhytpsykoterapiaan ja muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin, tulee tarpeeseen. Terapiatakuu on saatava kiireesti voimaan ja sen yhdenvertaista toteutumista on seurattava koko maassa. Psykoterapiapalvelujen saatavuudesta on välttämätöntä huolehtia uudistamalla psykoterapeuttikoulutus maksuttomaksi. Matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita on lisättävä yhteistyössä järjestöjen ja seurakuntien kanssa.

Koulukuraattorien -ja koulupsykologien sekä terveydenhoitajien määrää ja palvelujen saatavuutta on tarkasteltava. Psykiatrisen sairaanhoitajan osaamista on voitava tarvittaessa hyödyntää kouluissa. Oppilaan tukea ja hyvinvointia mietittäessä moniammatillisen tiedonsiirron ja yhteistyön tulisi olla mahdollisimman esteetöntä ja sujuvaa. Sosiaalitoimen ja lastensuojelun vastuuta oppilaan ja perheen tukemisessa on selkeytettävä. Sijoitettujen lasten kohdalla on korostettava hyvinvointialueiden velvollisuutta neuvotella lastensuojelulaitoksiin tai perhekoteihin sijoitettavien lasten opetuksen järjestämisestä vastaanottavan kunnan kanssa ja tarvittaessa järjestettävä erityiset palvelut muualta kuin sijoituskunnasta, jos vastaanottavassa kunnassa ei ole niitä tarjolla.

3.10 Ryhmäkoko ja opettajamitoitus

Oppilas on oikeutettu laadukkaaseen opetukseen. Jokaisen oppilaan yksilöllisyys pitää ottaa huomioon. Tämä toteutuu, kun ryhmäkoko on riittävän pieni. Kristillisdemokraattien pidemmän aikavälin tavoite on ryhmäkomitoituksen pienentäminen huomioiden samalla opetussuunnitelman tarjoamat mahdollisuudet opetuksen järjestämiselle.

Kaikki oppilaat ovat oikeutettuja osa-aikaiseen erityisopetukseen ja monet oppilaat tarvitsevat lisätukea. Ryhmämuotoisen tukiohjaajien määrää on tarpeen lisätä yksilöllisen tuen rinnalle. Jos opetusryhmässä on paljon oppimisen tukea tarvitsevia oppilaita, erityisopettajan ja koulunkäynnin ohjaajan resurssia pitää kohdentaa ryhmälle enemmän. Kristillisdemokraattien tavoite erityisopetuksen järjestämisen osalta on, että esi- ja perusopetuksessa yhtä erityisopettajaa kohti on enintään 100 oppilasta. Tavoitteen mahdollistamiseksi on välttämätöntä huolehtia erityisopettajien riittävästä koulutusmäärästä.

3.11 Kieli- ja kulttuurivähemmistöt

Suomi on varsin moninainen eri kulttuurien muodostama kokonaisuus. Suomessa on erilaisia kansallisia vähemmistöjä; suomenruotsalaiset, saamelaiset, romanit, viittomakieliset, juutalaiset, tataarit ja karjalaiset. Suomeen on muuttanut myös suuri määrä sotaa paenneita perheitä sekä Suomeen töihin tai opiskelemaan hakeutuneita henkilöitä. Suomessa puhutaan kahta virallista kieltä ja monia eri murteita. Lisäksi saamen kieli on omalla alueellaan virallinen kieli. Oppimateriaalien ja kirjojen käännöstyö ja kielipesien tukeminen on tärkeää saamen kielen elinvoimaisuuden vuoksi. On erittäin tärkeää, että kouluissa pidetään yllä suomalaista kulttuuria ja perinteitä. Se antaa aineksia oman identiteetin rakentamiseen ja luo pohjan muiden kulttuurien ymmärtämiselle ja arvostamiselle. Kulttuurien monimuotoisuus on otettava huomioon myös kasvatus- ja opetustyössä, opetussuunnitelmatyössä, oppimateriaalien kehittämisessä ja opettajien koulutuksessa. Kaksikielinen ja kielitietoinen opetus tukee kielen ja kulttuurin monimuotoisuuden arvostamista ja

luo perustan elinikäiselle kielten oppimiselle. Tämä palvelee erityisesti kaksikielisiä ja monikulttuurisia perheitä.

Kulttuurinen ja kielellinen monimuotoisuus pitää tiedostaa entistä paremmin, jotta se voi elää ja näkyä päivittäisessä työskentelyssä läpileikkaavana asioiden käsittelyssä ja keskusteluissa, ei vain yksittäisissä teemapäivissä tai ilmiöissä. Ihmisten välinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja toinen toistensa kunnioittaminen ovat kaiken ajattelun ja toiminnan perusta.

3.12 Maahanmuuttajataustaiset oppilaat

Ulkomaalaisten ja vieraskielisten määrä on kasvanut Suomessa viimeisen kahden vuosikymmenen ajan. Perusopetuksen piirissä ulkomaalaistaustaisia oppilaita oli lukuvuonna 2023/24 jo 11 prosenttia ja heidän osuutensa kasvaa edelleen. Suurten kaupunkien lähiökouluissa oppilaita, joilla on suomi toisena kielenä (S2), on huomattavasti tätä enemmän, korkeimmillaan jopa 80 prosenttia oppilaista. Toisaalta noin neljässä kymmenestä Suomen koulusta ei ole yhtään S2-oppilasta ja yli 80 prosentissa kouluista S2-oppilaita on alle 10 prosenttia. Vieraskieliset oppilaat keskittyvät siis alueellisesti voimakkaasti. Perusopetus on keskeisessä roolissa maahanmuuttajataustaisten oppilaiden integroitumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden erityistarpeet huomioon ottava koulutusjärjestelmä on tehokas tai jopa tehokkain tapa integroida nuoret maahanmuuttajat yhteiskuntaan. Maahanmuuttajataustaiset oppilaat eivät kuitenkaan ole yksi yhtenäinen ryhmä, vaan he tulevat Suomeen hyvin erilaisin perustein ja hyvin erilaisista maista. Oppilaiden osaamiseen vaikuttaa myös lähtömaan koulutusjärjestelmä ja oppilaan maahantulon ikä. Perusopetus ei tarjoa kaikille maahanmuuttajataustaisille oppilaille yhdenvertaisia mahdollisuuksia. Heidän sosioekonominen asemansa on keskimäärin heikompimpi kuin kantaväestön oppilaiden. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osaaminen lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä on 15 vuoden iässä selvästi heikompaa kuin kantaväestön osaaminen. Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajien osalta tilanne paranee selvästi, mutta toisen polven maahanmuuttajien osalta ero ei pienene samassa suhteessa. Suomessa erot maahanmuuttajien ja kantaväestön matematiikan ja lukutaidon osaamisessa, ovat Euroopan suurimpia.

Kouluarvosanat eivät heijastele osaamista maahanmuuttajataustaisilla oppilailla. Useissa Opetushallituksen tekemissä oppimistulosten arvioinneissa on käynyt ilmi, että opettajien arviointikäytännöt saattavat vaihdella hyvin paljon eri koulujen välillä. Suoriutuminen osaamista mittaavissa testeissä voi vaihdella hyvin paljon niillä oppilailla, joilla on todistuksessa arvosana kahdeksan. Tämä käy ilmi verrattaessa kouluarvosanoja oppilaiden saamiin pistemääriin PISA-tutkimuksessa.

Äitien merkitys on suuri erityisesti maahanmuuttajataustaisten oppilaiden koulussa menestymiselle. On tärkeää saada äitejä mukaan koulunkäynnin tukemiseen. Äitien suomen kielen opiskelua ja yhteiskuntaan integroitumista pitää tukea.

3.13 Kokonainen koulupäivä, harrastustoiminta

Kristillisdemokraatit kannattavat lapsille ja nuorille kokonaisen koulupäivän harrastusmallia, mikä takaa kaikille mahdollisuuden vähintään yhteen mieluisaan, maksuttomaan harrastukseen. Koulun tiloja tulee hyödyntää entistä paremmin monipuolisen harrastustoiminnan paikkoina. Jos harrastukset toteutuvat iltapäivällä heti koulupäivän jälkeen, jää perheille enemmän aikaa yhteisiin iltoihin ja hoito- ja kuljetusongelmat vähenevät. On huolehdittava, että harrastustoimintaan osallistuville on tarjolla välipalaa pientä maksua vastaan.

Harrastustakuun toteutumiseksi on tärkeää vahvistaa koulujen aamu- ja iltapäivätoimintaa, kerhoja sekä yhteistyötä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa.

Harrastustakuu ja -raha tekevät mahdolliseksi yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen harrastamisen kaikille perheen taloudellisesta tilanteesta tai asuinpaikasta riippumatta. Vuoden 2022 Move!-mittauksien perusteella maaseudulla asuvat lapset liikkuvat selkeästi vähemmän, kuin kaupunkilaislapset.

Kokonaisen koulupäivän harrastusmalli onkin erityisen tärkeä maaseudulla, jossa pitkät etäisyydet saattavat estää harrastamisen kokonaan. Liikkumisen tueksi voidaan kehittää nuorisopassi tai harrastuskortti, jolla lapsi ja nuori voi ilmaiseksi kokeilla liikuntalajeja ja tutustua taiteeseen ja kulttuuriin. Hyvä harrastus voi vähentää kiusaamista, yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta. Harrastustakuun tärkeä tavoite on lisätä lapsille ja nuorille mukavaa yhdessäoloa ystävien kesken.

3.14 Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Nykyaikaiset etäyhteyksiä hyödyntävät opetusmahdollisuudet ja runsas verkossa oleva oppimateriaalitarjonta mahdollistavat aivan uudella tavalla myös pienempien kouluyksiköiden kustannustehokkaan toiminnan. Etäyhteyksin tapahtuva opetus avaisi mahdollisuuksia järjestää myös harvinaisten aineiden opetusta harvaanasutuilla alueilla. Digitaalisia mahdollisuuksia tulee kasvavasti hyödyntää opetuksessa. Kevään 2020 poikkeusoloissa hyväksi havaittuja etäopetuskäytänteitä voidaan harkiten käyttää myös normaaliaikana. Oleellista on turvata aikuisen läsnäolo opetustilanteessa. Suomalaisessa etäkoulumallissa voi piillä myös uuden koulutusvientituotteen potentiaalia.

3.15 Yksityiset koulut, päiväkodit ja kotiopetus

Yksityiset koulut ja päiväkodit täydentävät tärkeällä tavalla julkista esi- ja perusopetusta. Yksityiskoulujen opetuksen järjestämislupia koskien on lakiin kirjattava pitävät ohjeet ja säädökset, joihin luvat perustuvat. Toimintansa vakiinnuttaneille kouluille, jotka jo täyttävät kaikki sivistykselliset, alueelliset ja taloudelliset kriteerit, tulee myöntää toistaiseksi voimassa olevat luvat opetuksen järjestämiseen ilman oppilasmäärärajoitusta.

Taloudellisesti yksityisten koulujen on oltava yhdenvertaisessa asemassa kunnallisten koulujen kanssa. Kristillisdemokraattien pitkäaikainen tavoite yksityiskoulujen kotikuntakorvauksen nostamisesta samalle tasolle muihin opetuksenjärjestäjiin verrattuna, on toteutumassa vuoden 2025 elokuusta lähtien. Investointien arvonlisäverokohtelu on myös korjattava yksityiskoulujen osalta tasa-arvoiseksi muihin opetuksenjärjestäjiin verrattuna.

Kotiopetus on Suomessa laillinen vaihtoehto suorittaa oppivelvollisuus. Kotiopetuksen järjestäminen vaatii vanhemmilta paljon. Lapsen huoltaja vastaa perusopetuksen oppimäärää vastaavien tietojen saavuttamisesta ja oppivelvollisen edistymisestä. Etäopetus voisi tukea myös kotiopetuksessa olevia lapsia ja tehdä rajan koti- ja kouluopetuksessa olevien välillä joustavammaksi.

3.16 Oppivelvollisuus perusopetuksen jälkeen

Oppivelvollisuus päättyy nuoren täyttäessä 18-vuotta. Oppivelvollisuuden laajentumisen vaikutuksia ja käytännön toteutumista pitää arvioida niin oppilaiden, kuin oppilaitosten näkökulmasta. Laajennettu oppivelvollisuus ei yksin ratkaise syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ongelmia. Tarvitaan myös resursseja oikea-aikaisen ja riittävän tuen antamiseen perusopetuksessa, esimerkiksi lisäämällä matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita oppilaitoksen yhteyteen ja tarjoamalla opinto-ohjausta perusopetuksen loppuvaiheessa. Erityisesti niiden osalta, joilla ei ole riittäviä opiskeluvalmiuksia tai opiskelumotivaatiota, on oltava tarjolla riittävästi tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta eli ns. TUVA-koulutusta. Kristillisdemokraatit haluavat edistää myös niin sanottua ylöspäin eriyttämistä, eli mahdollisuutta suorittaa opintoja tavanomaista nopeammassa tahdissa ja edetä opinnoissa. Etäopetus avaa tähän uusia mahdollisuuksia.

4 TOINEN ASTE

- **Jokaiselle nuorelle on löydyttävä polku työelämään.**

- **Oppimisen tuen ja oppilashuollon riittävät resurssit on turvattava myös toisella asteella.**
- **Opintojen aloituspaikkoja on oltava alueellisesti kattavasti.**

4.1 Jokaiselle nuorelle toisen asteen koulutus

Kaikille nuorille on löydyttävä polku työelämään perusopetuksen jälkeen. Toisen asteen koulutus voi toteutua ammattikoulussa, lukiossa tai oppisopimuskoulutuksena. Oppivelvollisuuden laajentaminen takasi jokaiselle nuorelle opinpolkua työelämään perusopetuksen päättymisen jälkeen. Yksilöllisillä poluilla vastataan erilaisten oppijoiden tarpeisiin. Oppimisen tuen ja opiskeluhoollon riittävät resurssit on turvattava myös toisella asteella, jotta laajennetun oppivelvollisuuden myötä opintojen piiriin tulevat nuoret saavat riittävät edellytykset toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Opintojen aloituspaikkoja on oltava alueellisesti kattavasti, ettei 16-vuotiaan nuoren tarvitse muuttaa opiskelupaikan vuoksi kauas toiselle paikkakunnalle. Mahdollisuus toisen asteen koulutukseen on varmistettava myös harvaan asutulla seudulla. Toisen asteen opinnot mahdollistavat opintojen jatkumisen ammattikorkeakouluun tai korkeakouluun. Opintopolun löytymisellä mahdollisimman monelle nuorelle on laaja yhteiskunnallinen vaikutus kutistuvien ikäluokkien maassa. Toisen asteen maksuttomuus poistaa nuorilta esteitä hankkia työelämään tarvittava koulutus.

4.2 Laatuksiteerit

Lukiokoulutukseen ja ammatillisiin opintoihin on laadittava laatuksiteerit samoin kuin varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa, jotta ne turvaavat jokaiselle opiskelijalle yhdenvertaiset mahdollisuudet saada saman laatuista opetusta riippumatta asuinkunnasta. Opiskelijoiden ja työelämän palautetta pitää hyödyntää nykyistä systemaattisemmin laadun parantamiseksi.

5. KORKEAKOULUT

- **Yliopistoille ja ammattikorkeakouluille on annettava resurssit vastata maassamme vallitsevaan osaajapulaan muun muassa aloituspaikkoja lisäämällä ja opetushenkilöstön pedagogista koulutusta vahvistamalla.**
- **Opintotukijärjestelmä on uudistettava kannustavan opintotukimallin mukaiseksi.**
- **Kannatamme vahvaa yliopistosektoria, panostuksia T&K-toimintaan ja tiivistä yhteistyötä tutkimuksen ja elinkeinoelämän välillä.**
- **On luotava malleja, joilla suomalaisista innovaatioista ja huippuosaamisesta koituvalla taloudellisella arvolla saadaan hyödynnettyä kotimaista tutkimusta ja koulutusta.**

5.1 Yleistä

Korkeakoulujärjestelmän on jatkossakin rakennuttava yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Yliopistojen koulutus nähdään ylimpänä opetuksen järjestäjänä, joka tuottaa asiantuntijoita eri aloille. Lähtökohtana opetukselle on tieteellinen tutkimus. Yliopistoilla on tärkeä rooli myös yhteiskunnallisena keskustelun herättäjänä. Ammattikorkeakoulujen koulutus tähtää teorian rinnalla vastaamaan työelämän tarpeisiin.

5.2 Aloituspaikkojen lisääminen

Osaajapula haastaa suomalaista työelämää. Kristillisdemokraattien tavoitteena on nostaa korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä 50 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä ja OECD-

maiden kärkitasolle. Tällä hetkellä matala aloituspaikkojen määrä aiheuttaa työvoimapulaa, kun opintojen pariin ja sen myötä työelämään pääsy viivästyy. Aloituspaikkoja on syytä edelleen lisätä kasvualoille, työvoimapulasta kärsiville aloille ja yhteiskunnan kannalta merkittävillä aloilla. Aloituspaikkoja on lisättävä joka puolelle Suomea, sillä korkeakoulujen rooli alueen kehittymiselle ja houkuttelevuudelle on merkittävä. Myös yliopistokeskusten asemaa pitää vahvistaa. Osaajia tarvitaan koko maassa.

Korkeakoulujen henkilöstömäärä on kasvanut lievästi viime vuosina. Syyskuussa 2022 Suomen yliopistoissa työskenteli kaikkiaan 34 000 henkilöä. Henkilöstöstä kaksi kolmasosaa kuului opetus- ja tutkimushenkilöstöön ja kolmasosa muuhun asiantuntija- ja tukihenkilöstöön. Korkeakoulujen aloituspaikkoja lisätessä pitää huomioida riittävä rahoitus ja muu resursointi kuten korkeakoulujen henkilökunnan riittävyys.

5.3 Opintotukijärjestelmä

Kristillisdemokraatit kannattavat kaikille yhden vertaisia opiskelumahdollisuuksia. Yhtäläiset mahdollisuudet luovat nuoriin tulevaisuuden uskoa sekä mahdollistavat pienen kansakunnan potentiaalin parhaan mahdollisen hyödyntämisen. Opintotukijärjestelmä on syytä uudistaa. Kristillisdemokraatit kannattavat opintotukimallia, jossa opintotuen määrä sidottaisiin suoritettuihin opintopisteisiin. Tämä poistaisi kannustinloukut työskenteleviltä opiskelijoilta. Kun työntekeä olisi aina kannattavaa, kannustaisi se nopeampaan valmistumiseen ja toisaalta mahdollistaisi opintotuen saamisen myös silloin, kun tutkinnon suoritus aika on venynyt ja tutkinnosta puuttuu enää vähän opintoja. Myös perheelliset opiskelijat voisivat opiskella tarvittaessa hitaampaan tahtiin ja saada opintotukea suorittamistaan opinnoista.

5.4 Talous

Tulevaisuus vaatii yhä enemmän osaamista. Suomi haluaa olla maailman osaavin kansakunta. Mikäli tavoitteena on nostaa koulutustasoa, lisätä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia korkeakouluissa sekä lisätä panostuksia tutkimus- ja kehittämistoimintaan, on turvattava korkeakoulujen valtionrahoituksen riittävän korkea taso.

Kristillisdemokraatit kannattavat vahvaa korkeakoulusektoria ja panostuksia T&K-toimintaan. T&K-toiminnan rahoitus tulee nostaa neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Tohtoritutkimuspilotin myötä vuosina 2024-2027 koulutetaan 1000 uutta tohtoria. Tohtoripilotin tulokset tulee arvioida kokeilun päättyessä.

Suomen elinkeinoelämän ja etenkin viennin vahvistaminen vaatii tiivistä yhteistyötä tutkimuksen ja yritysten välillä. Ulkoisen tutkimusrahoituksen saaminen on tärkeää. Keskeistä on myös luoda malleja, joiden avulla suomalaisista innovaatioista syntynyt taloudellinen arvo voidaan hyödyntää kotimaisen tutkimuksen ja koulutuksen hyödyksi.

Suomalaisissa yliopistoissa ei ole sisäistä apurahajärjestelmää, sen käyttöönotto tulee arvioida. Vain suppea osa tutkimuksista saa rahoitusta Suomen Akatemialta tai Euroopan isoilta rahoittajilta.

Käytännössä rahaa ei ole pilottihankkeisiin kuten ulkomailla. Kilpailukyky on siksi heikko.

Yksityishenkilöiden ja yritysten reilu verovähennysoikeus yliopistoille ja tutkimukseen tehtäviin lahjoituksiin on yhä tärkeämpi lenkki koulutuksen ja tutkimuksen rahoituksessa.

Korkeakoulujen kustannuksissa on syytä kiinnittää huomiota myös kiinteistökulujen kohtuullisuuteen.

Ylioppilaskuntien pakkojäsenyydestä pitää luopua, sillä se rikkoo suomalaista yhdistymisvapautta. Oman ylioppilaskuntansa toimintaan tyytymättömällä täytyy olla mahdollisuus olla liittymättä tai erota ylioppilaskuntansa jäsenyydestä. Ylioppilaskuntien tulee olla poliittisesti sitoutumattomia.

5.5 Koulutusvienti

Koulutusosaamistamme arvostetaan maailmalla. Suomessa vierailee paljon opetuksen –ja koulutuksen osaajia seuraamassa opetusta eri koulutusasteilla varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. Suomalaisia on opettamassa ja kouluttamassa opetuksen ammattilaisia useissa pienissä hankkeissa ympäri maailman. Suurissa hankkeissa tarvitaan yhteistyötä myös muiden maiden koulutusosaajien kanssa. Tarvitsemme aktiivista verkottumista ja yhteistyötä jo pitkään koulutusvientiä harjoittaneiden ulkomaisten toimijoiden kanssa. Tavoite suomalaiselle koulutusviennille on saada suomalaisia toimijoita nykyistä enemmän mukaan alan laaja-alaisiin ja monipuolisiin koulutushankkeisiin ympäri maailman. Koulutusvientitoiminta tulee rahoittaa toiminnasta saatavilla tuloilla lukuun ottamatta kehitysyhteistyön yhteydessä tehtävää koulutusvientiä. Koulutus on pidemmän tähtäimen kehitysyhteistyötä. Sen avulla vahvistetaan naisten ja tyttöjen asemaa ja oikeuksia, vahvistetaan kehittyvien maiden talouden perustaa ja lisätään työpaikkoja, edistetään yhteiskuntien toimivuutta ja demokratiaa sekä ennaltaehkäistään ilmastonmuutosta ja luonnonvarojen tuhlausta.

5.6 Laatu ja arviointi

Korkeakouluja arvioidaan säännöllisesti. Auditoinnin toteuttaa ulkopuolinen auditointiryhmä. Auditoinnissa arvioidaan yliopistojen ja korkeakoulujen laatujärjestelmän toimivuutta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Auditoinnin kohteena on neljä eri arviointialuetta liittyen korkeakoulujen perustehtäviin. Auditointimalli uudistui voimassa olevalle auditointikaudelle 2018-2024. Mallissa korostuvat korkeakoulujen yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja koulutuksen opiskelijakeskeisyys.

Laatuun vaikuttavat myös opetushenkilöstön pedagoginen koulutus, taito tuottaa hyvää opiskelumateriaalia ja uutta tutkimustietoa. Pedagogista koulutusta yliopistojen opetustehtävissä ei vielä vaadita. Yliopistojen opetushenkilöstön pedagogista osaamista tai pätevyyttä voidaan jatkossa suosia tai sitä voidaan jopa edellyttää. Tutkimukseen tulee olla niin taloudelliset kuin ajalliset resurssit.

Kristillisdemokraatit pitävät laadun arviointia tärkeänä, jotta mahdollistetaan laadukas opetus ja uusi tutkimustieto yhteiskunnan käyttöön päätöksenteon pohjaksi.

6. KOULUTUKSEN YHTEISET ASIAT

6.1 Johtaminen

Johtamista on kehitettävä niin, että sekä hallinnollinen että pedagoginen johtaminen on kunnossa. Hallinnollinen johtaminen vie entistä enemmän resursseja. Kristillisdemokraattien tavoitteena on myös hallinnollisen työn vähentäminen. Pedagogisen johtajuuden vahvistaminen ja nostaminen lähtökohtaisesti hallinnollisen johtajuuden rinnalle kehittää opetuksen laatua ja toimintakulttuuria oppilaitoksessa. Oppilaitoksissa tulee sen vuoksi toteuttaa pedagogisen ja hallinnollisen johtamisen suunnitelma ja arviointi.

6.2 Tukea opintoihin myös lahjakkaille

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada riittävästi tukea opintoihinsa. Oppimisvaikeudet ja erityisen tuen tarve pitää huomioida. Erityinen tuki pitää saada koskemaan paitsi niitä, joilla on oppimisen haasteita, myös lahjakkaita ja nopeita oppijoita.

Myös erityisen lahjakkaiden oppilaiden opetusta on syytä pohtia. Esimerkiksi yläkoulussa voisi olla mahdollisuus suorittaa toisen asteen opintoja, kuten jo monissa lukiossa on mahdollisuus suorittaa yliopistokursseja. Vastaavasti lukiossa suoritetuilla yliopisto-opinnoilla voisi jopa suorittaa ylioppilaskirjoituksissa yhden aineen.

6.3 Oppimisympäristö, liikunta ja saavutettavuus

Koulutuksen järjestäjän pitää huolehtia, että rakennukset ovat kaikille opiskelijoille ja henkilökunnalle terveitä. Korjausvelkaa on pienennettävä. Kristillisdemokraatit haluavat terveet oppimisympäristöt läpi koko koulutuspolun varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin.

Kristillisdemokraattien tavoitteena on lisätä liikuntaa kaikkien koulu- ja opiskelupäiviin. Liikunnan vähyys on valtava kansallinen ja kansanterveydellinen ongelma. Liikunta parantaa hyvinvointia, kehittää motorisia taitoja, auttaa oppimaan sekä pitää yllä hyvää mielenterveyttä ja opiskelukuntoa. Lapsen suhde liikkumiseen muotoutuu kuuden ja yhdentoista ikävuoden välillä. Vain joka kolmas lapsi ja nuori liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Jopa 40 prosentilla oppilaista heikko fyysinen toimintakyky vaikeuttaa arjessa jaksamista.

Oppimisympäristöjen on tuettava liikunnallisuutta osana koulu- ja opiskelupäivää. Varhaiskasvatuksessa ja alemmilla luokilla se tarkoittaa liikunnallisiin leikkeihin kannustavaa ympäristöä. Perusopetuksen ylemmillä luokilla ja toisen asteen oppilaitoksissa se tarkoittaa esimerkiksi portaisen suosimista ja muita liikkumista edistäviä elementtejä oppimisympäristössä. Koulumatka pyöräillen tai kävellen on osa hyvää liikunnallista koulupäivää.

Kristillisdemokraatit esittävät esiopetuksen ja perusopetuksen alaluokkien jokaiseen koulupäivään puolen tunnin liikuntaa Ranskan mallin mukaisesti. Ranskassa perusopetuksen opettajilla on velvollisuus erottaa puoli tuntia koulupäivästä liikunnalle haluamallaan mallilla ja haluamaansa ajankohtaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että opettajat ohjaavat liikunnallisen puolituntisen ja päättävät itse, mihin aikaan päivästä hetki sopii oman luokkansa päivään. Puolituntinen voidaan jakaa myös useampaan osaan. Lajivalinta on vapaa, pääasia on, että lapset liikkuvat reipasta, kuntoa kohottavaa liikuntaa puolen tunnin ajan päivittäin. Malliin ollaan Ranskassa erittäin tyytyväisiä ja malli tulisi ottaa käyttöön myös Suomessa, jotta koululaiset saadaan liikkeelle. Alkuun malli voisi olla kouluille vapaaehtoinen, ja kokemusten karttumisen myötä velvoittava. Liikuntaan käytetty aika vahvistaa muuta oppimista, helpottaa keskittymistä ja parantaa oppimistuloksia. Siksi siihen käytetty aika tukee erinomaisesti muun opetuksen tavoitteita. Luokanopettajilla on edellytykset liikuntahetkien ohjaamiseen koulutuksensa perusteella.

Kristillisdemokraatit ehdottavat myös korkeakouluihin ja toisen asteen oppilaitoksiin liikunnan lisäämistä. Korkeakouluihin ja toisen asteen oppilaitoksiin voidaan perustaa omat urheilujoukkueet ja eri lajien harrastusryhmät, joissa liikunnan lisäksi syntyy myös yhteenkuuluvuutta ja oppilaitoksen oma identiteetti vahvistuu. Uusien oppilaitosten rakentamisessa on kiinnitettävä nykyistä parempaa huomiota liikuntaa mahdollistaviin ja tukeviin ratkaisuihin.

Tilojen esteettömyyteen ja palveluiden saavutettavuuteen pitää myös kiinnittää huomiota. Kouluissa ja oppilaitoksissa fyysisten ympäristöjen on oltava olla sellaisia, että esimerkiksi pyörätuolia käyttävä tai näkövammaisen henkilö pääsee liikkumaan esteettä.

Tiedotteet ja palvelut siirtyvät entistä enemmän digitaaliseen muotoon. Niiden pitää olla selkeitä ja ymmärrettäviä ja ne on esitettävä sellaisessa muodossa, että ne ovat kaikkien tavoitettavissa. Esteettömyyteen sisältyy sosiaalinen ulottuvuus. Kun oppimisympäristön ilmapiiri on kannustava ja yhteisöllinen, opiskelijoiden osallisuuden tunne ja opiskelumotivaatio vahvistuvat. Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä.

6.4. Jatkuva oppiminen

Oppiminen on jatkuvaa varhaiskasvatuksesta korkeakouluun, “vauvasta vaariin”. Oppimista tapahtuu kaikissa elämänkaaren vaiheissa.

Työtehtävien vaatimukset ja niiden edellyttämä osaamisen kasvattaminen koskettavat kaikkia asemasta, koulutustaustasta ja työuran vaiheesta riippumatta. Työelämän muuttuvat osaamistarpeet korostavat jatkuvan oppimisen tärkeyttä. Painopiste siirtyy yhä enemmän työuran aikana tapahtuvaan oppimiseen.

Jatkuvalla oppimisella vastataan tarpeeseen kehittää ja uudistaa osaamista elämän ja työuran eri vaiheissa. Uudelleen koulutusta on kehitettävä joustavaksi ja ennakoivasti vastaamaan työelämän tarpeita.

Vuorottelua työelämän ja opiskelun välillä sekä opiskelua työn ohella on mahdollistettava uusilla toimintamalleilla. Työelämässä kokeneet, osaamistaan kehittämään lähtevät ammattilaiset ovat tärkeä voimavara erilaisilla ammattialoilla.

Jatkuva oppiminen avaa mahdollisuuksia ammatinvaihtoon ottaen huomioon yksilölliset tarpeet ja syyt. Tämä edellyttää joustavuutta ja aikaisempien opintojen sekä työkokemuksen yhteensovittamista ja yksilöllistä opintojen suunnittelua vastaamaan uuden ammatin asettamia vaatimuksia.

Jatkuva oppiminen on myös harrastuksen tai yleisen kiinnostuksen vuoksi suoritettavaa opiskelua, joka ei ole suorassa yhteydessä työelämään. Myös työelämään tai uraan kytkeytymätön opiskelu on arvokasta ja ansaitsee tuen.

7. VAPAA SIVISTYSTYÖ JA KIRJASTOT

- **Puolustamme vapaan sivistystyön jatkuvuutta, kehittämistä ja resursseja sekä saavutettavuutta ympäri Suomen.**
- **Kirjastojen rooli sivistyksen, lukutaidon ja suomalaisen kulttuurin edistäjänä ja vaalijana on turvattava.**

7.1 Yleistä

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat avoimet korkeakoulut, kansanopistot ja kansalaisopistot. Vapaalla sivistystyöllä on tärkeä rooli sivistyksen ja jatkuvan oppimisen edistäjänä. Se mahdollistaa opiskelun erilaisissa elämäntilanteissa opiskelijan sosiaalisesta asemasta riippumatta. Jatkuvan oppimisen ja uudelleen kouluttautumisen mahdollistamiseksi on vapaan sivistystyön riittävistä resursseista huolehdittava.

7.2 Avoimet korkeakoulut

Avoimet korkeakoulut tarjoavat eri-ikäisille opiskelijoille yliopiston ja ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman mukaisia opintoja pohjakoulutuksesta riippumatta. Opintoja on mahdollista suorittaa monissa tutkinnoissa, monilta eri tieteenaloilta ja lähes kaikista yliopistojen tiedekunnista. Opiskelu avoimessa korkeakoulussa järjestetään niin, että se mahdollistaa joustavan opiskelun myös työn ohessa. On tärkeää, että jatkossa kehitetään erilaisia opiskelujärjestelyjä ja monipuolisia tentti- ja opintotehtäviä yksilöllisten opinpolkujen järjestämiseksi. Kristillisdemokraatit edistävät kokonaisten tutkintojen suorittamisen avaamista avointen korkeakoulujen opintojen kautta.

7.3 Kansanopistot

Suomen laaja-alaisimpana oppilaitosmuotona kansanopistot ovat vapaan sivistystyön oppilaitoksia, jotka järjestävät sekä yleissivistävää että ammatillista koulutusta. Suomessa on 74 kansanopistoa ja 81 kansanopistokampusta, joista 11 on ruotsinkielisiä. Suurin osa kansanopistoista eli 66 kansanopistoa on yksityisiä. Vuosittain kansanopistoissa opiskelee lähes 21 000 opiskelijaa erilaisissa pitkäkestoisissa ja päätoimisissa opinnoissa sekä noin 80 000 opiskelijaa lyhytkursseilla. Kansanopistossa voi esimerkiksi suorittaa peruskoulun tai lukion loppuun, tehdä

avoimen yliopiston opintoja, osallistua maahanmuuttajakoulutukseen tai erityisopetukseen tai opiskella omaan harrastukseen liittyvällä, kiinnostavalla kansanopistolinjalla. Opistot saavat rahoitusta valtiolta. Kansanopistojen vuotuinen valtionosuuden peruste lasketaan kertomalla sille vahvistettu opiskelijaviikkojen määrä opiskelijaviikkoa kohden määrätyllä yksikköhinnalla. Kansanopistoille myönnettävän valtionosuuden määrä on 57 prosenttia edellä mainitulla tavalla lasketusta valtionosuuden perusteesta. Kristillisdemokraatit tavoittelevat valtionosuuden nostoa 65 prosenttiin. Valtionosuus on tätä korkeampi vammaisten koulutuksessa (80 %) sekä maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutukseen (100 %) sisältyvissä opinnoissa. Toteutuessaan valtionosuuden korotus parantaisi vapaan sivistystyön tasavertaisuutta ja kansanopistojen mahdollisuutta jatkaa toimintaa ja tarjota korkealaatuisia koulutusmahdollisuuksia aikuisopiskelijoille.

Kristillisdemokraattien mielestä on hyvä, että on tarjolla erilaisia väyliä opiskella ja edetä opinnoissa. Kaikki eivät suoraan pääse haluamiinsa opintoihin esimerkiksi yliopistossa. Monessa kansanopistossa voi opiskella avoimen yliopiston tai korkeakoulun opintoja. Kansanopisto tarjoaa vaihtoehdon edistää opintoja ilman välivuotta. Se antaa mahdollisuuden etsiä itselle sopivaa alaa tai kehittää omaa osaamistaan. Kansanopistossa opiskelu ei vaikuta asemaan korkeakouluhaun ensikertalaiskiintiössä tai kuluta korkeakouluopintoihin myönnettäviä opintotukikuukausia. Suoritetut opintopisteet voi hyödyntää, kun pääsee yliopistoon tai korkeakouluun tutkinto-opiskelijaksi. Suoritettujen avoimen opintojen perusteella on myös mahdollista hakea tutkinto-opiskelijaksi yliopistoon avoimen yliopiston väylän kautta.

Kristillisdemokraatit haluavat nostaa tietoisuutta kansanopistojen tarjoamista monipuolisista mahdollisuuksista suorittaa tutkintoja ja edistää opintoja.

7.4 Kansalaisopistot

Suomessa on vuonna 2024 yhteensä 174 kansalaisopistoa, joiden toiminta kattaa koko maan. Kansalaisopisto voi olla nimeltään kansalaisopisto, työväenopisto, opisto tai aikuisopisto. Kansalaisopistoissa ei suoriteta tutkintoja, vaan kurssit ovat usein musiikkiin, kuvataiteisiin, käsitöihin, kieleen, kirjallisuuteen tai liikuntaan liittyviä, jatkuvan oppimisen periaatteella. Kansalaisopistot ovat monella paikkakunnalla merkittävä kulttuuritoimija. Monissa kansalaisopistoissa on mahdollisuus suorittaa myös taiteen ja musiikin perusopintoja. Niiden yhteydessä toimii usein myös oma kuoro, orkesteri tai teatteriryhmä. Kristillisdemokraatit pitävät kansalaisopistoja ihmisten hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä edistävinä toimijoina ja kannattavat kansalaisopistojen ylläpitoa eri puolilla Suomea, jotta kaikilla on asuinpaikasta riippumatta mahdollisuus osallistua lähipalveluperiaatteen mukaisesti omia lahjoja kehittävään toimintaan.

7.5 Kirjastot

Kirjastojen tavoitteena on edistää sivistystä ja kulttuuria, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen. Kirjastot vahvistavat aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta esimerkiksi järjestämällä keskustelutilaisuuksia, esitelmiä ja muita tapahtumia tai tarjoamalla näille puitteet. Monista kirjastoista voi lainata kirjojen ja äänitteiden lisäksi pelejä ja ulkoiluvälineitä. Varsinkin laajempia maakunta- ja seutukirjastoja voidaan kehittää monipuolista kulttuuriharrastamista mahdollistavina paikkoina.

Koulujen ja varhaiskasvatuksen yhteistyö kirjastojen kanssa on merkittävä lukuinnostuksen herättäjä ja lukutaidon vahvistaja. Resurssit tähän on turvattava joka puolella Suomea, jotta suomalaisten ja suomessa asuvien lukutaitoa voidaan parantaa.

Kirjastoverkon kattavuus ja saavutettavuus on taattava, jotta kaikilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet kirjastopalveluiden käyttöön asuinpaikasta, äidinkielestä tai erilaisista rajoitteista riippumatta. Kirjastoautojen toiminta pitää turvata sellaisilla alueilla, joilla kirjastoverkko muuten ei olisi

tarpeeksi kattava. Kirjastopalveluiden digitaalisuutta on kehitettävä, koska se parantaa palveluiden monipuolisuutta ja saavutettavuutta. Kuntien yhteinen e-kirjasto on tärkeä askel äänikirjojen saatavuuden parantamisessa. Kirjastoissa annettavalla digituella pystytään auttamaan monia digitaalisten palvelujen ja älylaitteiden maailmaan. Erityisesti ikäihmisille digituki on erittäin tärkeää ja sen saatavuutta tulisikin lisätä.

Ohjelman valmistelu pohjautuu KD:n koulutuspoliittinen työryhmän työhön vuonna 2020 ja se on hyväksytty KD:n puoluehallituksessa ja eduskuntaryhmässä. Ohjelma on päivitetty 08/2024.